provincie Zuid-Holland

PROVINCIAAL BLAD

Officiële uitgave van de provincie Zuid-Holland

Nr. 16573

30 september 2026

Omgevingsvisie Zuid-Holland technische update 1 oktober 2026

Deze publicatie geeft uitvoering aan een technische handeling. Het is niet de weergave van een besluit van een bestuursorgaan van de provincie Zuid-Holland.

I

De tekst van de Omgevingsvisie Zuid-Holland waarin de technische verbeteringen zijn verwerkt, staat in Bijlage A.

II

Deze technische verbeteringen worden doorgevoerd per 1 oktober 2026. De technische verbeteringen worden geacht onderdeel te zijn van de Omgevingsvisie Zuid-Holland zoals die per 1 september 2026 is gepubliceerd in het Digitaal Stelsel Omgevingswet.

Dit document bevat verschilmarkering t.o.v. eerdere regelingtekst.

Tekst en afbeeldingen die worden toegevoegd zijn onderstreept en groen gemarkeerd, of van een groen kader voorzien.

Tekst en afbeeldingen die worden verwijderd zijn doorgestreept en rood gemarkeerd, of van een rood kader voorzien.

provincie Zuid-Holland

Bijlage A bij I

A

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

2. Sturingsfilosofie Provincie Zuid-Holland

2.1 Veranderende tijden

Zuid-Holland staat voor ingrijpende maatschappelijke veranderingen. Klimaatverandering, geopolitieke verschuivingen, demografische trends en nieuwe technologie zorgen voor een verhoogde dynamiek. Een dynamiek die erom vraagt dat mensen hun leven, wonen en werken anders inrichten. Dat is een omschakeling die niet van vandaag op morgen gemaakt is, maar die vraagt om een langere periode van aanpassing. Tegelijkertijd heeft deze provincie een groot reservoir van talent, creativiteit en ondernemerskracht. Daarmee is Zuid-Holland in de geschiedenis telkens sterker uit tijden van grote maatschappelijke veranderingen gekomen. Samen met haar partners zet de provincie daarom vol vertrouwen de stap richting een toekomstbestendig Zuid-Holland.

2.2 Provinciaal belang

De Omgevingswet geeft als doelen mee *het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit, ook vanwege de intrinsieke waarde van de natuur* en *het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften*.

Als middenbestuur oefent de provincie taken en bevoegdheden uit met het oog op een provinciaal belang. Deze belangen komen onder andere voort uit onze wettelijke taken, rijkstaken, Europese verplichtingen, ambities en uit onze bovenlokale opgaven, zoals mobiliteit, energienetwerken, natuurgebieden en vestigingsklimaat. Dit is inclusief lokale opgaven die een schakel vormen in of impact hebben op bovenlokale opgaven. De provinciale belangen en bovenlokale opgaven staan beschreven in de ambities en beleidskeuzes van deze Omgevingsvisie. De bovenlokale opgaven kunnen niet alleen worden opgepakt door de besturen van de vijftig gemeenten en de zeven waterschappen in Zuid-Holland, doordat zij de lokale grenzen en aandachtsgebieden overstijgen. Gemeenten en waterschappen sturen op de lokale opgaven. Het Rijk stuurt op de nationale opgaven. De provincie oefent daarbij bevoegdheden uit als dat niet op een doelmatige en/of doeltreffende wijze door een gemeente of waterschap kan worden behartigd.

2.3 Provinciale rolneming en meerwaarde

Het werken aan een toekomstbestendig Zuid-Holland is de rol van het provinciaal bestuur. Dat doet de provincie in samenwerking met haar partners. In die samenwerking brengt de provincie de volgende meerwaarde in:

- **een verbindende positie**. Als middenbestuur staat de provincie letterlijk te midden van vele spelers. Zuid-Holland - stevig verbonden met lokale overheden, de rijksoverheid en Europa - brengt die spelers bij elkaar.
- **fungeren als gebiedsregisseur**. De provincie heeft als gebiedsautoriteit en gebiedspartner de rol om in afstemming met medeoverheden en gebiedspartners maatregelen uit te werken en financiële middelen te verdelen waarmee gestelde doelen kunnen worden bereikt. Regie voeren betekent sturen, na afstemming en in overleg, richting een bepaald resultaat.
- **kennis van zaken** om in te brengen en in netwerken een gezaghebbende rol te spelen.
- **wettelijke bevoegdheden** waarmee we keuzes kunnen maken, om ontwikkelingen mogelijk te maken en ongewenste ontwikkelingen tegen te houden.
- **financiële middelen** om bij te dragen aan projecten en investeringen.
- **democratische legitimatie** en daarmee het vermogen om gezaghebbend knopen door te hakken.

2.4 Sturingsprincipes en werkwijze

Veranderende tijden vragen van de provincie een ontwikkelingsgerichte houding en bestuursstijl, die gewenste ontwikkelingen mogelijk maakt en ongewenste ontwikkelingen tegenhoudt. Om de kwaliteit daarbij te waarborgen, werkt de provincie in haar omgevingsbeleid vanuit een aantal sturingsprincipes:

1. **Een toekomstbestendige leefomgeving is topprioriteit.** Een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving vormt de basis voor een toekomstbestendige samenleving en een economie waarin mensen ook in de toekomst hun inkomen kunnen verwerven. Het welzijn van Zuid- Hollandse inwoners staat centraal. Daarom blijft de provincie binnen de grenzen van een klimaatrobuust en gezond bodem-, water- en ecosysteem. Afwentelen op de toekomst past daar niet bij.
2. **Sturen op kwaliteit en maximale maatschappelijke toegevoegde waarde.** De provincie geeft voorrang aan activiteiten die onze maatschappelijke doelen versnellen en verder helpen. Kwaliteit is leidend.
3. **Accepteren dat niet voor alles ruimte is in Zuid-Holland.** Er wordt veel ruimte gevraagd voor een klimaatadaptieve inrichting van onze regio, natuurherstel en de transities voor landbouw, energie en grondstoffen. Binnen de grenzen van de maakbaarheid van het bodem-, water- en ecosysteem geven we voorrang aan ruimtelijke keuzes die bijdragen aan gezondheid, kwaliteit en veiligheid van de leefomgeving. Woon- en werkfuncties kunnen zich ontwikkelen binnen de ruimte die daarvoor is afgesproken. Dit leidt tot een intensivering van ruimtegebruik en vraagt om een strategie van functiemenging.
4. **Rekening houden met de maatschappelijke kosten en baten op de korte en lange termijn.** Keuzes moeten nu en voor toekomstige generaties betaalbaar zijn, het oog en respect voor elkaars belang en toekomstbestendig verdienvermogen. Het maatschappelijke rendement op lange termijn staat centraal en wordt afgewogen tegen zakelijke en andere belangen op de korte termijn.

Daarbij hanteert de provincie de volgende werkwijzen:

- **De provincie werkt opgavegericht.** De maatschappelijke opgaven en provinciale belangen zijn het vertrekpunt van het provinciaal handelen. Welke opgaven de provincie aanpakt, is afhankelijk van de toegevoegde waarde die zij kan leveren en het provinciaal belang dat in het geding is. Bij het aanpakken van de opgaven werkt de provincie waar mogelijk multischalig en integraal.
- **De provincie werkt gebiedsgericht.** Zuid-Holland bestaat uit verschillende gebieden met elk hun eigen opgaven. Die opgaven ontstaan in interactie met de omgeving en staan niet los van elkaar. Dat vraagt om integrale maatwerkoplossingen en verschillende vormen van sturing. Zolang er sprake is van een positieve bijdrage aan provinciale belangen, biedt de provincie maatwerkoplossingen om samen met partners te komen tot een samenhangende aanpak voor elk gebied.
- **De provincie is een lerende organisatie.** De maatschappelijke dynamiek vraagt om een alerte en lerende overheid. Een overheid die de energie en het oplossend vermogen uit de samenleving weet in te zetten en leert omgaan met onzekerheid. De provincie moedigt maatschappelijke initiatieven en participatie aan.

2.5 Sturingsstijlen

De provinciale belangen en opgaven zijn de basis voor de provinciale rolneming. De meervoudige sturing is gericht op het leveren van toegevoegde waarde. De sturing kan variëren van het bieden van eigen initiatiefruimte voor partners, samenwerken, maken van afspraken tot afdwingen. Het uitgangspunt is daarbij om bewust te kiezen voor de sturingsstijl die het meeste bijdraagt aan de betreffende opgave.

- **Presterende provincie:** waar overheidsinvesteringen onmisbaar zijn, zelf prestaties leveren.
- **Samenwerkende provincie:** waar (meer) regie nodig is, netwerkend werken.
- **Rechtmatige provincie:** waar normerend optreden noodzakelijk is, wettelijke bevoegdheden inzetten.
- **Responsieve provincie:** zoveel mogelijk overlaten aan initiatieven uit de samenleving.

2.6 Monitoren kwaliteit van de leefomgeving

De provincie hanteert sinds 2022 de Monitor Leefomgeving als instrument om de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving te monitoren. Vanuit de vereisten uit de Omgevingswet richt de monitor zich op de daadwerkelijke ontwikkelingen in de leefomgeving ‘buiten’. De monitor brengt de beoogde impact op de leefomgeving in beeld aan de hand van een set van indicatoren. Na verloop van tijd is die impact langjarig gemonitord, zodat trends waarneembaar worden. Binnen de monitor ligt de nadruk op indicatoren die de impact in de leefomgeving in beeld brengen en niet op prestatie indicatoren van het eigen provinciaal beleid. De consequentie hiervan is dat de monitor beleidsrelevante ontwikkelingen in de leefomgeving wel in beeld brengt, maar geen uitspraak doet over de effectiviteit, efficiëntie of legitimiteit van provinciaal beleid. De monitor biedt wel een aanknopingspunt om hierover verder te spreken en kan aanleiding geven om middels (beleids)evaluaties verder onderzoek te doen.

- De Monitor Leefomgeving brengt de stand van zaken en ontwikkelingen in de leefomgeving in beeld, wat belangrijk kan zijn bij keuzes over provinciaal beleid. De monitor is vooral bedoeld voor het gesprek tussen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten over deze keuzes. Richt de provincie zich op de goede dingen en worden deze de goede dingen op een juiste manier uitgevoerd om het gewenste doel te behalen? De indicatoren van de Monitor Leefomgeving kunnen ook benut worden om de gevolgen van beleidsvoornemens in beeld te brengen.

- De Monitor Leefomgeving is raadpleegbaar via: https://monitorleefomgeving.zuid-holland.nl/ .

B

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

5. Koers van Zuid-Holland

5.1 Noodzaak tot verandering

Tot nu toe is de hoge vraag naar ruimte en middelen vaak beantwoord met het bieden van extra ruimte voor wonen en economische activiteiten door landbouwgronden te transformeren en door nieuw land te realiseren zoals de Tweede Maasvlakte. Het wordt duidelijk dat we aanlopen tegen planetaire grenzen. Zuid-Holland staat voor grote opgaven om te voldoen aan de vastgestelde doelen voor de waterkwaliteit, stikstof en biodiversiteit. De kwaliteit van het water en de natuurgebieden is niet op orde, de biodiversiteit is sterk afgenomen en de uitstoot van broeikasgassen moet omlaag. De (inter)nationaal gestelde doelen van een circulaire economie, duurzame energie, biodiversiteit en klimaatadaptatie zijn niet haalbaar als wordt doorgegaan op de huidige koers. Ook de financiële houdbaarheid van de ruimtelijke keuzes, nu en in de toekomst (denk aan aanpassing aan veranderend klimaat) komt nadrukkelijker naar voren. Daar komt de beperkte beschikbaarheid bij van elektriciteit, zoetwater en drinkwater en de mogelijkheden van het mobiliteitssysteem.

De sturende principes geven mee dat de provincie gaat voor een toekomstbestendig Zuid-Holland. Dat dwingt tot keuzes: niet alles kan. De provincie wil meer prioriteit geven aan gezondheid, veiligheid en kwaliteit. Dit betekent dat meer ruimte nodig is voor waterveiligheid, beperken wateroverlast, energie- en drinkwatervoorziening, biodiversiteit en een gezond voedselsysteem. De opgaven rond water en natuur vragen meer ruimte in zowel stedelijk als landelijk gebied, onder andere om klimaatadaptief te zijn en hittestress tegen te gaan. De geplande toevoeging van woningen en werklocaties maakt deze opgave alleen maar groter. De opgaven in het landelijk gebied hebben met name gevolgen voor de land- en tuinbouw: extensiveren en innovatieve maatregelen lijken op veel plekken noodzakelijk om stikstof- en natuurdoelen te kunnen halen op plekken waar meerdere doelen en maatregelen samenkomen (stikstof, methaan én vernatten van bodem én agrarische natuur). En ook de waterkwaliteitsdoelen vormen een grote uitdaging. Daarnaast vraagt het energienetwerk om meer ruimte, zowel in de vorm van het netwerk als voor opwek. Ook voor lopen/wandelen en fietsen, die bijdragen aan gezondheid, is meer ruimte nodig. Om internationaal concurrerend te blijven, is een economische transitie nodig. Voor een toekomstbestendige economie wordt gewerkt we aan de transitie naar nieuwe, duurzame en toekomstbestendige waardenketens ondersteund door een robuuste infrastructuur voor energie, bereikbaarheid en water. De transities vragen om aanpassing van de ruimtelijke inrichting: opbouw, ombouw en ook afbouw van ruimtegebruikers, evenals opnieuw clusteren. Dit is nodig om onder andere opwek, opslag en transport van energie en de cruciale ruimtelijke schakels van de nieuwe en circulaire economie ruimte te geven. Dit geldt ook voor de transitie naar een duurzaam volhoudbare landbouw.

In een tijd waarin er niet alleen schaarste is aan ruimte, water en energie, maar vooral ook aan passend opgeleide mensen, vraagt dat om aandacht voor effecten van de keuzes op de leefomgeving. Een betere gezondheid, veiligheid, een inclusieve samenleving met bestaanszekerheid in een provincie met hoge ruimtelijke kwaliteit, goede bereikbaarheid van voorzieningen en werkplekken staan daarbij centraal. Samen met het Rijk en samen met gemeenten, waterschappen en maatschappelijke partners gaat de provincie Zuid-Holland voor meer brede welvaart, met een meer toekomstbestendige economie en met lagere maatschappelijke kosten. De koers zet daarom nadrukkelijk in op een nieuwe balans tussen people, planet en profit. Een toekomstbestendig Zuid-Holland is uiteindelijk fossielvrij, klimaatadaptief, circulair, biodivers, veilig, beweegvriendelijk en gezond met een florerende economie binnen sociaal-maatschappelijke en ecologische grenzen.

5.2 Koers Zuid-Holland

Vanuit de sturende principes heeft Provinciale Staten op 6 maart 2024 een koers voor Zuid-Holland vastgesteld:

- Bij het maken van ruimtelijke keuzes prioriteert de provincie meer op gezondheid, kwaliteit en veiligheid van de leefomgeving. De provincie stuurt hierbij op brede welvaart, inclusief welzijn en welbevinden.
- Dit betekent dat water en bodem nog meer sturend worden gehanteerd als randvoorwaarde voor een veilige, toekomstbestendige ontwikkeling van Zuid-Holland.
- En dit betekent dat er een toekomstbestendige economie wordt nagestreefd met een betere leefomgevingskwaliteit en gezondheid. Daarbij wordt voorrang gegeven aan een duurzame, digitale en inclusieve economie, met borging van maatschappelijke meerwaarde. Een duurzame economie richt zich op circulariteit, energietransitie en natuurinclusiviteit. Een inclusieve economie houdt rekening met het klein-, midden- en grootbedrijf, in alle regio's en voor werkgevers en -nemers. Zo wordt ook het belang bewaakt om inwoners een eigen inkomen te laten verdienen, ook op de lange termijn.
- Dit betekent bovendien dat ruimte beter zal worden beschermd om provinciale ambities, wettelijke verplichtingen en doelen te realiseren. Daarom:
    - wordt een de onbebouwde ruimte buiten bestaand stads- en dorpsgebied beschermd om voldoende (open) landschap beschikbaar te houden voor de transities die nodig zijn voor een toekomstbestendige landbouw, energievoorziening, water-, groen-, recreatie- en natuuropgaven.
    - wordt zorg gedragen voor voedselzekerheid en het beschikbaar blijven van maatschappelijke, culturele, sportieve en nutsvoorzieningen voor de inwoners van Zuid-Holland.
    - wordt de schaarse ruimte en infrastructuur effectiever en efficiënter gebruikt en blijvend ingezet op de volgende elementen van de integrale provinciale verstedelijkingsstrategie: beter benutten, verdichting en functiemenging combineren met goede bereikbaarheid en meer aandacht voor gezonde en klimaatadaptieve verstedelijking.
    - wordt gesteld dat wonen en werken inclusief de daarbij horende voorzieningen zich optimaal ontwikkelen binnen bestaand stads- en dorpsgebied (BSD) en locaties aan de rand van BSD, waaronder de grote buitenstedelijke bouwlocaties en het "straatje erbij". De provincie zet daarbij in op kwaliteit en gerichte groei. Dat betekent dat niet meer vanzelfsprekend ruimtelijk wordt gefaciliteerd op basis van ramingen en prognoses.

De koers beweegt zich binnen de grenzen van het systeem van water, bodem, energie, economie, natuur en biodiversiteit. Het welzijn van de inwoners in Zuid-Holland komt meer centraal te staan. De provincie benadrukt de noodzaak voor een meer uitgebreide en integrale set van instrumenten en samenwerking om hierop bewust te sturen. Hoe wordt het ruimtegebruik toekomstbestendig, ook met het oog op toekomstige generaties? Om een nog verdere extensivering van het ruimtegebruik te voorkomen, is sturing nodig op beter benutten en intensiveren van de bestaande voorraad en (gereserveerde) ruimte voor wonen en werken – net als keuzes waar de provincie welke economische activiteiten wenselijk acht en waar welke woningen belangrijk worden gevonden. Kortom: de provincie stuurt meer op afwegingen tussen en binnen functies.

Hoewel Zuid-Holland met deze koers een andere weg inslaat, worden reeds gemaakte bestuurlijke afspraken - voor bijvoorbeeld wonen en werken - nagekomen. Dit betekent dat er op basis van de huidige afspraken nog ongeveer 3.300 hectare bebouwd gebied bijkomt. Dat is een gebied ter grootte van de stad Zoetermeer.

5.3 Ontwikkelen met oog voor kwaliteit van de leefomgeving en brede welvaart

Bij de uitwerking van de koers vormen kwaliteit van de leefomgeving (waaronder ruimtelijke kwaliteit en erfgoed) en brede welvaart het kompas.

Kwaliteit van de leefomgeving

Belangrijk doel van het omgevingsbeleid is het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving. Daarbij streeft de provincie naar een optimale wisselwerking tussen gewenste ruimtelijke ontwikkelingen en een goede kwaliteit van de leefomgeving. Onder 'kwaliteit van de leefomgeving' verstaat de provincie het geheel aan kwaliteiten die de waarde van de fysieke leefomgeving bepalen. Vanuit het bestaande beleid gaat het hier om een samenvoeging van ruimtelijke kwaliteit (belevingswaarde, gebruikswaarde en toekomstwaarde) en milieukwaliteit (gezondheid en veiligheid).

Om uitwerking te geven aan de kwaliteit van de leefomgeving heeft de provincie in haar kwaliteitskaart en bijbehorende gebiedsprofielen een beschrijving gemaakt van de unieke karakteristieken

van de Zuid-Hollandse landschappen. Deze zijn vervolgens in de omgevingsverordening (§ 7.3.7, bijlage IX bij artikel 7.43a) uitgewerkt in ‘richtpunten ruimtelijke kwaliteit'.

Brede welvaart

Brede welvaart gaat over de kwaliteit van leven in het hier en nu, maar ook over de effecten op de welvaart van latere generaties of van die van mensen elders in de wereld. De kwaliteit van leven wordt voor een groot deel bepaald door de sociale en fysieke leefomgeving. Het concept brede welvaart bestaat uit verschillende thema's die voor mensen van waarde zijn. De provincie sluit aan bij de thema-indeling van PON & Telos. Deze twaalf thema's zijn gebaseerd op de uitgebreide en landelijke monitor brede welvaart van het CBS, maar geënt op de provinciale bevoegdheden en invloedssfeer. De thema's worden hieronder beschreven.

Thema's	Omschrijving
Ecosystemen en biodiversiteit	De staat en veerkracht van ecosystemen en de aanwezigheid van verschillende plant- en diersoorten.
Milieu en klimaat	De kwaliteit van de leefomgeving en de mate waarin deze beïnvloed wordt door klimaatverandering en milieufactoren.
Veiligheid	De mate waarin mensen worden blootgesteld aan fysieke en sociale omgevingsrisico’s en hoe veilig zij zich voelen.
Welbevinden	De ervaren kwaliteit van leven, waaronder de tevredenheid over de woon-, werk- en recreatieomgeving.
Sociale samenhang en inclusie	De mate waarin mensen sociale verbindingen hebben en gelijke kansen krijgen om deel te nemen aan de samenleving.
Cultuur	De deelname aan en beschikbaarheid van kunst, cultuur en erfgoed binnen de samenleving.
Wonen	De toegankelijkheid, kwaliteit en betaalbaarheid van woningen en de woonomgeving.
Gezondheid	De fysieke en mentale gesteldheid van mensen en de factoren die hierop van invloed zijn.
Mobiliteit en bereikbaarheid	De mate waarin mensen zich kunnen verplaatsen en toegang hebben tot werk en voorzieningen.
Arbeid en vrije tijd	De verdeling van tijd tussen werk en ontspanning en de kwaliteit van beide.
Onderwijs	De mogelijkheden voor mensen om kennis en vaardigheden te ontwikkelen.
Materiële welvaart	De verdeling van inkomen en economische middelen binnen de samenleving en de bredere economische structuur.

5.4 Uitwerking van de koers

Een gezonde bodem en efficiënt gebruik van de ondergrond

Een gezonde bodem is van wezenlijk belang voor het goed kunnen functioneren van het gewenste landgebruik. Het bodemleven is de biologische motor waardoor allerlei processen in de bodem actief bijdragen aan structuurverbetering, de beschikbaarheid van nutriënten (voor onder andere gewassen) en het vastleggen van koolstof. Daarnaast biedt de bodem waterbergingscapaciteit, ondergrondse opslagmogelijkheden van zoet (drink)water, energie en buisleidingen, een (stevige) basis voor gebouwen en infrastructuur, vruchtbare klei voor akkerbouw, en veen voor CO2-opslag. Deze functies zijn niet oneindig beschikbaar en vaak ook sterk locatiegebonden. De provincie ziet het als haar verantwoordelijkheid ervoor te zorgen dat deze basis ook voor toekomstige generaties in Zuid-Holland beschikbaar blijft.

De provincie wil bodemdaling remmen en (zoveel mogelijk) proberen te stoppen. Vruchtbare grond voor de landbouw dient beschermd te worden tegen bebouwing. Bij verstedelijking en infrastructuur streeft de provincie naar zo efficiënt mogelijk gebruik van ruimte, zo min mogelijk afdekking van de bodem (ten behoeve van sponswerking) en herstel van de bodem waar mogelijk. Bij alle opgaven

rondom bodem en ondergrond is het van belang om rekening te houden met archeologische, cultuurhistorische, aardkundige en landschappelijke waarden. De provincie wil door middel van 4D-ordening de regie op de ondergrond versterken. De aanpak van bestaande en diffuse bodemverontreiniging wordt herijkt.

Een toekomstbestendig watersysteem

De uitgangspunten uit Water en Bodem Sturend moeten helpen het watersysteem toekomstbestendiger te maken. Afhankelijk van bodemsoort en -gesteldheid en aanwezige watersystemen vraagt dat gebiedsspecifiek maatwerk bij het uitwerken van oplossingen en kan het diverse schaalniveaus betreffen.

De provincie wil meer ruimte voor waterberging reserveren (onder andere aan de randen van het stedelijk gebied): piekberging voor het opvangen van hevige neerslag (voorkomen wateroverlast) en mogelijke voorraadwaterberging voor gebruik tijdens droogte. De provincie wil ook voldoende schoon (drink)water en zoetwater veiligstellen. Tegelijkertijd is het nodig om te anticiperen op minder zoet oppervlaktewater en toenemende verzilting, omdat de aanvoer van extra (schaars) zoetwater van buiten het gebied niet altijd en overal kan worden gegarandeerd. Daarnaast is het van belang om in te zetten op minder watergebruik door industrie en consumenten. Verdergaande inspanning is nodig om de waterkwaliteit in de watersystemen te verbeteren. Met het Rijk, waterschappen en stakeholders maakt de provincie nadere afspraken over het terugdringen van schadelijke stoffen en andere extra te nemen maatregelen om de doelen te realiseren. Voldoen aan de doelen voor waterkwaliteit in de Kaderrichtlijn Water is ook belangrijk voor het tegengaan van blauwalg in zwemwater.

Natuurherstel

Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen en menselijke activiteiten kunnen een negatieve impact hebben op de in Zuid-Holland aanwezige natuur en biodiversiteit. In een tijd waarin de biodiversiteit in Zuid-Holland fors is afgenomen, ook als het gaat om de aanwezigheid van gangbare soorten, is dat niet wenselijk. De juridische en economische druk om rekening te houden met aanwezige natuur en biodiversiteit neemt bovendien toe. De provincie zet overal in op basiskwaliteit natuur. Basiskwaliteit natuur gaat over de minimale kwaliteitseisen voor de in dat landschap of stedelijk gebied algemeen voorkomende soorten. Zuid-Holland zet natuurinclusief werken daarom in als één van de leidende principes bij het ontwikkelen van ruimtelijke en maatschappelijke opgaven.

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) in Zuid-Holland is in 2027 afgerond. Voor het behalen van de KRW-doelen en de Natura 2000-doelen wil Zuid-Holland aspecten die de natuur negatief beïnvloeden (zogenaamde 'drukfactoren') aanpakken, onder andere door bronmaatregelen gericht op verlaging van stikstofoxiden, ammoniak en nitraat. Ook wil Zuid-Holland het oppervlak (agrarische) natuur met eventueel dubbelgebruik voor landbouwproductie en natuurdoelen uitbreiden, zoals boerenlandvogels. Bovendien wil Zuid-Holland 10% groenblauwe dooradering realiseren en rondom Natura 2000-gebieden maatregelen nemen om drukfactoren op deze natuurgebieden te verminderen, met waar nuttig en noodzakelijk overgangszones.

De provincie wil ook meer bos en bomen realiseren, onder andere in bestaande natuur- en recreatiegebieden.

Omdat het niet gelukt is om het verlies aan biodiversiteit een halt toe te roepen en om te zorgen voor veerkracht tegen klimaatverandering is een andere aanpak nodig. Vanuit de Europese natuurherstelverordening moet september 2026 een nationaal herstelplan (natuurplan) zijn ingediend.

Toereikende infrastructuur voor mobiliteit, energie, drinkwater en afvalwater

Robuuste, houdbare en optimaal functionerende netwerken voor mobiliteit (personen- en goederenvervoer), nutsvoorzieningen zoals energie en drinkwater en de logistiek van grondstoffen en materialen zijn noodzakelijke randvoorwaarden voor het gezond en veilig kunnen wonen, werken en recreëren in Zuid-Holland. De netwerken zijn daarbovenop sterk bepalend voor een toekomstbestendige en dus circulaire, digitale, klimaatneutrale en inclusieve economie. Zuid-Holland is in een groot deel van deze netwerken bovendien een belangrijk logistiek knooppunt voor Nederland en Europa en wil dat blijven. En die rol wordt in een Europa dat inzet op strategische autonomie op het wereldtoneel, alleen maar belangrijker. Dit vraagt om een bewuste sturing en het gericht inzetten van instrumentarium.

Omdat de huidige capaciteit en robuustheid van onze netwerken niet toereikend is om alle huidige en toekomstige opgaven te faciliteren, zijn naast stevige investeringen keuzes onvermijdelijk. Het meewegen van het beschikbare energienetwerk, de capaciteit en de daardoor aanwezige elektriciteit hiervan worden een belangrijk onderdeel in toekomstige ruimtelijke ontwikkeling. Het toekomstperspectief van sommige economische sectoren op de lange termijn wordt bepaald door systeemkeuzes die nationaal en in de provincie Zuid-Holland gemaakt worden. Met name zeer energie-intensieve sectoren hebben een transitieopgave. Waterintensieve bedrijvigheid en zoetwaterafhankelijke teelten anticiperen op veranderende beschikbaarheid van (zoet)water. Waterbeschikbaarheid wordt expliciet meegewogen in de ruimtelijke inrichting/ bij de toekenning van ruimtelijke functies. Stedelijke groei vraagt forse uitbreiding van onze drinkwater- en afvalwatersystemen. Een kwalitatieve toekomstbestendige groei met zo minimaal mogelijk gebruik van energie, ruimte en grondstoffen en met een zo groot mogelijke bijdrage aan maatschappelijke toegevoegde waarde staat centraal.

De wegen blijven zwaar belast en de fietspaden worden steeds drukker. Het onderhoud van wegen en bruggen gaat de komende jaren voor hinder en extra kosten zorgen en er zijn uitdagingen waar het gaat om stikstofuitstoot en luchtvervuiling. Dat vraagt om slimmere, veiligere en duurzamere mobiliteit, waarbij rekening gehouden moet worden met toenemende vraag naar mobiliteit. De provincie streeft daarmee naar een toekomstbestendige leefomgeving. De provincie gaat woningbouw en bereikbaarheid in samenhang ontwikkelen en zet in op lopen, fietsen, openbaar vervoer, deelmobiliteit én de personenauto. Voor goederen stimuleren we vervoer over water en spoor als alternatief voor vrachtverkeer over de weg, waarbij voor gevaarlijke stoffen zoveel mogelijk de Havenspoorlijn en de Betuweroute gebruikt worden.

Een duurzaam en robuust energiesysteem

In de Regionale Energie Strategieën (RES'en) zijn zoekgebieden benoemd voor zonne- en windenergie, waarop we onze ambitie voor duurzame opwek willen realiseren. De provincie heeft de ambitie voor zoveel mogelijk zon op dak bij zowel woningen, bedrijfsvestigingen en andere gebouwen. Daarnaast werkt zij aan windenergielocaties volgens de doelstelling in de RES'en.

In de provinciale aanpak voor de energietransitie is de energie-infrastructuur de slagader van het toekomstige duurzame energiesysteem. Via onder meer het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (pMIEK) wordt ingezet op versnelling, ontwikkeling en ruimtelijke inpassing van elektriciteits- en warmtenetten, en op infrastructuur voor duurzame gassen. Tot 2030 wordt energie-infrastructuur verzwaring en uitbreiding voorzien, waar ruimte voor nodig is en die ruimtelijk ingepast moet worden. Binnen het 'Toekomstbeeld Energiesysteem Zuid-Holland' (energievisie) ontwikkelt de provincie een toekomstbeeld voor het energiesysteem van Zuid-Holland op de (middel)lange termijn (tot 2050) in relatie tot maatschappelijke opgaven en ambities, waarin op basis van prognoses van energievraag- en aanbod de benodigde energie-infrastructuur in kaart wordt gebracht inclusief een inschatting van de benodigde ruimte hiervoor. De provincie beoogt robuustheid en dus diversiteit aan energiedragers met meer decentrale opwek, opslag en distributie (en besparing) van elektriciteit en warmte. Samen met de netbeheerders en in afstemming met gemeenten stelt zij een tweejaarlijkse actualisatie van het pMIEK op, waarin de energie-infraprojecten in de regio worden geprioriteerd.

Een volhoudbaar land- en tuinbouwsysteem

Om ruimte te bieden aan voedselproductie en de noodzakelijke extensivering van de landbouw, wil de provincie de ruimte voor landbouw beter beschermen tegen bebouwing. Land- en tuinbouw en natuur worden beter in balans gebracht, door onder andere schadelijke uitstoot naar bodem, lucht en water terug te dringen. Zo wil de provincie komen tot een toekomstbestendige landbouw, die duurzaam economisch rendabel is binnen de planetaire grenzen. Voor die toekomstbestendigheid anticiperen land- en tuinbouw ook op toenemende weersextremen en veranderende beschikbaarheid van zoetwater.

De greenport is meer dan een economisch cluster: het is één van de identiteitsdragers van de regio, broedplaats voor innovatie en draagt al decennialang bij aan grote maatschappelijke vraagstukken zoals voedselzekerheid, werkgelegenheid en de energietransitie. Daarnaast is het een voorbeeld waar er de afgelopen decennia steeds meer is geïntensiveerd op dezelfde vierkante kilometers.

Om zowel de innovatie- als agglomeratiekracht van de sector te behouden maar ook aan de wettelijke verplichtingen op het gebied van onder andere water (Kaderrichtlijn Water) te voldoen en hiermee bij te dragen aan gezondheid van mens en natuur, wil de provincie een betere balans tussen de glas- en tuinbouw en de natuur. De glas- en tuinbouw dient in 2040 zowel klimaatneutraal als economisch rendabel is en zijn (inter)nationale koploperspositie te behouden. Dit provincie werkt

hieraan door perspectief op o.a. het gebied van de versnelde energietransitie te bieden en de juiste ruimtelijk-economische randvoorwaarden voor het goed functioneren van de greenport keten in de bredere omgeving te faciliteren. Er wordt efficiënter omgegaan met de ruimte die er is, door bijvoorbeeld greenportgerelateerde functies te combineren of meerlaags te telen en te verpakken.

Toekomstbestendige woningbouw

Een woning is belangrijk, maar een huis is nog geen thuis. Betaalbaarheid en passendheid van woningen is belangrijk. Daarnaast is ook brede welvaart, waaronder voorzieningen, gezondheid en klimaatbestendigheid van belang. Het gaat hier over de integrale (woning)bouwopgave.

Zuid-Holland realiseert het in de Woondeals in 2023 afgesproken aantal woningen van 247.896 woningen als door het Rijk invulling wordt gegeven aan de gestelde randvoorwaarden. Deze nieuwe woningen zullen zoveel mogelijk worden gebouwd binnen het bestaande bebouwde gebied. In de provinciale integrale verstedelijkingsstrategie zijn verdichting en functiemenging, in combinatie met goede bereikbaarheid en meer aandacht voor gezonde en klimaatadaptieve verstedelijking, al centrale elementen. Nieuwe stedelijke ontwikkelingen vinden zoveel mogelijk plaats in bestaande steden en dorpen. Voor nieuwe aanvragen voor woonlocaties groter dan 3 hectare kijken we dan ook eerst wat binnen bestaand stedelijk gebied mogelijk is. Verzoeken voor uitleg van nieuwe buitenstedelijke locaties worden integraal afgewogen tussen ruimte voor stedelijke ontwikkelingen en ruimte voor andere opgaven zoals landbouw, natuur, recreatie, energie, water, klimaat en groen, het landschappelijk belang en de gewenste leefomgevingskwaliteit. Bij locaties is de bereikbaarheid van belang en moet rekening worden gehouden met toenemende mobiliteit.

Woningbouw wordt gebruikt als katalysator voor maatschappelijke opgaven zoals klimaatbestendigheid, gezondheid en veiligheid van de bestaande steden en dorpen. Hiermee wordt rekening gehouden bij het toevoegen van woningen in de voorraad die passen bij de woningzoekenden, ook op langere termijn.

Groeikernen en naoorlogse wijken hebben een opgave als het gaat om de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving. Deze gebieden hebben ook gemiddeld een zwakker sociaaleconomisch profiel. Sociale en ruimtelijke opgaven stapelen zich hier op. In deze gebieden liggen grote kansen om te intensiveren en zo de kwaliteit te verbeteren. Dat geldt voor wonen, werken, recreatie en voorzieningen.

De bestaande woningvoorraad moet worden aangepast met het oog op betaalbaarheid, vergrijzing, en met meer aandacht voor bereikbaarheid en beweegvriendelijkheid, flora en fauna, klimaatbestendigheid (zoals hittestress) en de transitie naar klimaatneutraliteit bij alle sectoren. Het gaat niet alleen om voldoende woningen maar ook om de juiste woningen in het licht van de demografische ontwikkeling en rijksopgaven.

Toekomstbestendige bedrijvigheid

Een van de opgaven is om ruimte op werklocaties beter te benutten, zodat de uitleg van werklocaties tot de afgesproken 900 ha kan worden beperkt en zo optimaal mogelijk gebruik te maken van de ruimte. De al vastgestelde 3 ha-locaties voor werklocaties zijn in principe de maximaal beschikbare hectaren voor nieuwe uitleg en bieden dus ruimte voor de transitieopgaven. Het is van belang dat de ruimte voor bedrijvigheid beschermd wordt. Waar mogelijk past de provincie meervoudig ruimtegebruik en functiemenging toe. Daarbij moet rekening worden gehouden met mogelijk toenemende mobiliteit. Waar sprake is van een lage milieucategorie, kunnen bedrijven worden gemengd met woningbouw en waar mogelijk natuur en recreatie. De (nieuwe) ruimtevraag voor werklocaties richt zich op dit moment op bedrijventerreinen: van gemengd stedelijk, tot bedrijven met een hoge milieucategorie (HMC) en watergebonden terreinen.

Gezien de waarschijnlijk grote vraag naar (tijdelijke) ruimte vanuit de transitieopgaven circulair en energie is aandacht nodig voor strategische transitieruimte binnen deze functie. De provincie ziet de noodzaak en de kans om de logistieke kennis, onze netwerken en onze clusters te richten op een circulair Zuid-Holland. Winst in ruimte, netwerkcapaciteit of minder gebruik van grondstoffen worden prioritair benut voor een toekomstbestendig Zuid-Holland en niet voor meer van hetzelfde, met meer gebruik van grondstoffen.

Zuid-Holland bundelt grootschalige logistiek in het Haven Industrieel Complex, de tuinbouwgebieden (greenports) en langs de Oost en Zuid-corridors. Voor de nationale en internationale goederenlogistiek zet de provincie verder in op bestaande samenwerking in corridorverband. Het Rotterdamse havengebied kent een grote opgave wat betreft de energietransitie en de circulaire transitie, met oog voor

balans met andere opgaven zoals een veilige en gezonde leefomgeving en wonen. De begrenzing van de capaciteit die de netwerken kunnen leveren, maken dat voor het toekomstperspectief van sommige sectoren extra inzet nodig is om de transitie te laten slagen. Dit geldt bijvoorbeeld voor zeer energie-intensieve (denk aan de chemische industrie) en waterintensieve bedrijvigheid (zoals industrie, chemie en voedingsmiddelenindustrie) en voor zoetwaterafhankelijke teelten. Innovatie kan hierbij kansen bieden.

Een gezonde en veilige leefomgeving

De fysieke leefomgeving gaat over groen in en om de stad, milieuaspecten zoals luchtkwaliteit, gezondheid, (maatschappelijke) voorzieningen, algemene natuur en het toekomstbestendig inrichten van bedrijventerreinen. De provincie voelt zich verantwoordelijk voor en geeft meer prioriteit aan gezondheid, kwaliteit en veiligheid in de bestaande en toekomstige leefomgeving. De provincie onderzoekt hoe er kan worden gestuurd op brede welvaart, inclusief welzijn en welbevinden. In gebieden in Zuid-Holland waar dat aan de orde is, doet de provincie dat door met haar ruimtelijke keuzes actief bij te dragen aan het meer in evenwicht brengen van die balans. De provincie wil een schone, veilige en gezonde leefomgeving voor haar inwoners en onderzoekt hoe gestuurd kan worden op brede welvaart.

Van oudsher heeft de provincie een rol heeft bij het beschermen van gezondheid in de fysieke leefomgeving, zoals bij de milieutaken en in het veiligheidsbeleid. Er is onder meer een schone luchtakkoord afgesloten en er wordt gewerkt aan geluidproductieplafonds voor provinciale wegen. Deze gezondheidsbeschermende kant is in het reguliere provinciale beleid en de organisatie op basis van wettelijke normen voldoende geborgd, maar leidt nog steeds tot gezondheidsschade. Daarnaast zijn er voor de provincie ook volop kansen voor het bevorderen van gezondheid, bijvoorbeeld in relatie tot voedsel, natuurbeleid en de inrichting van de leefomgeving. Dit hangt nauw samen met brede welvaart.

De mogelijkheden voor de provincie om de luchtkwaliteit vanuit haar eigen verantwoordelijkheden verder te verbeteren zijn vrijwel uitgeput. De meeste winst valt te behalen in maatregelen op landelijk en internationaal niveau. De overheid probeert de geluidshinder te beperken met onder andere actieplannen geluid voor het wegverkeer, toezicht op bedrijven en andere maatregelen. Bij ruimtelijke ontwikkelingen moet rekening worden gehouden met geluidshinder bijvoorbeeld door de inrichting van een gebied zo te kiezen dat geluidshinder wordt voorkomen. Ook kunnen de kosten van te bouwen woningen toenemen vanwege geluidsisolerende maatregelen. Met name in gebieden waar veel functies bij elkaar komen is het een grote uitdaging om verantwoord om te gaan met geluidshinder. Daarbij is niet alleen sprake van een teveel aan geluid op basis van wettelijke normen, maar is ook sprake van ervaren geluidhinder, die leidt tot maatschappelijke weerstand. De provincie bevordert zowel het clusteren en verantwoord combineren van risicovolle activiteiten met bestaande en nieuwe bebouwing, als het gebruik van veiligheid als ontwerpprincipe. Daarnaast richt de provincie zich op het reduceren van risico's bij bedrijven waarvoor Gedeputeerde Staten vergunningen verleent, toezicht op houdt en waar nodig handhaaft.

Met de nieuwbouwopgave wordt ook ingezet om werkplekken, groen, water en voorzieningen mee te laten groeien, ook in relatie tot de intensivering van de steden. De provincie wil een gezonde en veilige inrichting van de leefomgeving door beweging en sport mogelijk te maken, binnen steden en dorpen maar ook via recreatieroutes daarbuiten. Aangezien niet alleen in natuurgebieden, maar ook in stedelijke en landbouwgebieden de algemene soorten afnemen, is de opgave om dit tij te keren.

Beleefbaar erfgoed

De provincie ziet zorgvuldig omgaan met cultuurhistorisch erfgoed als een belangrijk element bij het werken aan een toekomstbestendige leefomgeving. Erfgoed vormt een integraal onderdeel van de planvorming en uitvoering van nationale en provinciale opgaven. De geschiedenis van Zuid-Holland ligt besloten in het landschap en haar steden. Het geeft een gebied eigen identiteit. Ook met de grote opgaven waar we in Zuid-Holland voor staan, wil de provincie ontwikkelen met kwaliteit door het versterken van cultuurhistorische kenmerken en identiteit en benutten als inspiratie voor nieuwe ontwikkelingen.

Recreatie, toerisme en sport in balans met de leefomgeving

Zuid-Holland heeft aantrekkelijke landschappen, mooie routes en toeristische attracties. Van boerenlandpaden en recreatieve fietsroutes, het strand, de kust en duinen, ommetjes in de buurt en zwemlocaties tot en met toeristische topattracties zoals Kinderdijk en de oud-Hollandse binnensteden.

De opgave is om bij een groter wordende bevolking, meer vrije tijd en de groter wordende groep bezoekers van buiten Zuid-Holland het recreatief gebruik en toerisme in balans te houden met de omgeving. Veel landschap, met name aan stadsranden, bedrijventerreinen en overgangen is nog weinig beleefbaar, de opgave is om hier meer recreatie mogelijk te maken. Daar zouden met een nieuwe impuls toevoegingen gedaan kunnen worden. De financiële opgave ligt vooral in de uitdaging voor beheer en onderhoud.

C

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

1.1 Krachtig openbaar bestuur

De provincie Zuid-Holland wil de kwaliteit van het openbaar bestuur bevorderen met als doel een krachtig decentraal bestuur. Een krachtig decentraal bestuur is effectief en presterend, responsief en verbonden, robuust en integer, lerend en innoverend. Sterke decentrale overheden zijn essentieel voor het uitvoeren van wettelijke taken en het bereiken van (gezamenlijke) doelen voor de leefomgeving. Daarom werkt de provincie Zuid-Holland samen met andere overheden aan het behoud en de versterking van de kwaliteit van het openbaar bestuur.

Een goed openbaar bestuur begint ook bij de provincie zelf. Het bestuur en de provinciale organisatie is weerbaar, betrouwbaar, transparant, legitiem en handelt integer. De kwaliteit van beleid en de taakuitvoeringen zijn structureel op orde, het bestuur is weerbaar tegen ondermijning en oneigenlijke druk en er wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheden van digitalisering. Het omgevingsbeleid en participatie worden vormgegeven en uitgevoerd. Zuid-Holland staat voor effectief eigen bestuur, waarbij effectieve samenwerking op alle niveaus (met collega-overheden, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen, inwoners, PS-GS, regionaal, landelijk en Europees) wordt gezocht. Provincie Zuid-Holland realiseert ambities op diverse niveaus (van Den Haag tot Brussel) voor een structurele, efficiënte en integrale lobby om haar belangen tijdig en op de juist plek voor het voetlicht te brengen.

D

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

4.1.1 Innovatieve economie

Wat wil de provincie bereiken?

Nederland, en hiermee dus ook Zuid-Holland, is een kenniseconomie. Dat is een economie waarin kennis, informatie en technologie een grote rol spelen en er veel waarde wordt gehecht aan onderwijs en onderzoek. Door het toepassen van kennis is innovatie mogelijk. Het stimuleren van innovatie doet de provincie door kennisontwikkeling en kennisdeling tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden aan te moedigen en te ondersteunen. Denk aan het opzetten van samenwerkingsverbanden, helpen bij het ontwikkelen van digitale technologieën en het geheel of gedeeltelijk betalen van onderzoeksprojecten om de ontwikkeling van op de markt succesvolle nieuwe producten, processen en diensten (lees innovatie) mogelijk te maken.

De economie staat onder druk omdat deze nog sterk afhankelijk ius van fossiele brandstoffen en verouderder productieprocessen. Ook staat ze voor tal van uitdagingen, bijvoorbeeld op het gebied van stikstof, klimaat, schone en betaalbare energie of een gezonde en inclusieve leefomgeving. Geopolitieke ontwikkelingen zetten onze Europese manier van leven onder druk en vragen van bedrijven bij te dragen aan onze fysieke en cyberweerbaarheid. De provincie helpt de transitie naar een duurzame en digitale economie te versnellen door in te zetten op innovaties die daaraan bijdragen. Hiermee wordt de economie klaar gemaakt voor de toekomst.

Aanleiding

Zuid-Holland kent een brede en dynamische economie, en levert daarmee een forse bijdrage aan de nationale economie en het welzijn van de inwoners van Zuid-Holland. Belangrijke onderdelen van de Zuid-Hollandse economie zijn kennis en innovatie. Een sterk Kennis & Innovatie ecosysteem (zoals bijvoorbeeld het startup ecosysteem of het innovatie ecosysteem rondom de verschillende campussen) is belangrijk voor de kennis- en concurrentiepositie van Zuid-Holland en voor het ves-

tigingsklimaat. Bovenal is een sterk Kennis & Innovatie ecosysteem van belang voor het vinden van oplossingen voor de maatschappelijke opgaves waar we in Zuid-Holland voor staan.

Maar zonder (publieke) investeringen stagneert het kennis en innovatie-niveau van Zuid-Holland. Innovaties komen vaak niet of trager tot stand zonder overheidsmaatregelen gericht op het stimuleren en faciliteren van innovatie. Er is daarmee sprake van marktfalen. Voor innovaties die bijdragen aan de transitie naar een duurzame economie is bovendien vaak sprake van transitiefalen: het speelveld bevoordeelt activiteiten die passen bij de dominante fossiele, lineaire en analoge economie ten opzichte van activiteiten gericht op een duurzame (en circulaire) en digitale economie.

Daarom investeert de Provincie, samen met andere overheden, ondernemers en kennisinstellingen in het stimuleren van een sterk Kennis & Innovatie ecosysteem en de technologische maakindustrie. We zetten in op de kennis en innovatie-ecosystemen, waar Zuid-Holland de sterkste uitgangspositie heeft en de meeste economische en maatschappelijke waarde kan toevoegen. We sluiten daarbij aan op de thema's uit de Groeiagenda Zuid-Holland.

Motivering Provinciaal Belang

Het stimuleren van de regionale economie is door de nationale overheid bij de regio's belegd. De provincies in Nederland geven hier uitvoering aan. De economie in Zuid-Holland staat onder druk om een transitie te maken naar een duurzame en digitale economie, waarbij brede welvaart en inclusie geborgd worden. Binnen de beleidskeuze *Innovatieve economie*, wordt uitvoering gegeven aan het stimuleren van innovatie en het versterken van de kennisinfrastructuur en de technologische maakindustrie.

Nadere uitwerking

Investeren in kennis en innovatie loont. Elke euro aan overheidsinvesteringen in kennis en innovatie resulteert in €9 toegevoegde waarde in de Nederlandse economie (Biggar, 2022). Juist voor het versnellen van de verschillende transities en bespoedigen van inclusie is kennis en innovatie belangrijk. Door oplossingen voor de transities te ontwikkelen, kennis te verspreiden en ondernemers te helpen innovaties toe te passen. De provincie Zuid-Holland versterkt het kennis & innovatie ecosysteem door de inzet van verschillende beleidsmaatregelen. Deze zijn:

1. Strategische samenwerking om een innovatieve economie te stimuleren
2. Innovatie infrastructuur versterken door de ontwikkeling van campussen en fieldlabs te versnellen en campussen te versterken
3. Versterken van netwerken gericht op kennis en innovatie
4. Innovatie stimuleren binnen specifieke clusters
5. Innovatie stimuleren in het MKB

E

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

4.1.7 Human Capital

Wat wil de provincie bereiken?

De aanwezigheid van voldoende en goed opgeleid personeel is een belangrijke randvoorwaarde voor een goed werkende regionale economie en het slagen van de grote veranderingen in de samenleving(energie, circulair, digitalisering). Voor een krachtig Zuid-Holland is het belangrijk:

- dat er genoeg mensen zijn met de juiste kennis en vaardigheden.
- er goed onderwijs is om nieuwe mensen op te leiden en/of anderen dat wat nodig is bij te leren.
- dat er een goed werkende arbeidsmarkt is.

Daarnaast is er een persoonlijk belang voor de mensen die het 'menselijk kapitaal' vormen. Dit noemen we ook wel 'human capital'. Waardevol werk versterkt namelijk de brede welvaart (het welzijn van mensen in brede zin). Werk is tenslotte meer dan inkomen. Het vervult een belangrijke sociale en maatschappelijk functie, en zorgt ervoor dat je de mogelijkheid hebt om je te kunnen ontwikkelen, en dat je deelneemt en bijdraagt aan de maatschappij.

De provincie draagt bij aan het versterken van human capital. Dit doet ze door samen met de Economic Board Zuid-Holland (EBZ) de Human Capital Agenda Zuid-Holland (HCA) uit te voeren. Hierin zijn meetbare doelen benoemd die nodig zijn om tot die gewenste situatie te komen. Een agenda die inmiddels door meer dan 100 partijen in Zuid-Holland wordt ondersteund. Daarnaast investeert

de provincie in een programmateam bij de EBZ, en draagt ze via een provinciale subsidieregeling financieel bij aan concrete projecten.

Aanleiding

Uit onderzoek naar de arbeidsmarkt in Zuid-Holland komen vier belangrijke knelpunten naar voren:
1. Zuid-Holland kampt met de grootste arbeidstekorten van Nederland: 1 op de 5 bedrijven kan onvoldoende gekwalificeerd personeel krijgen en dreigt daarmee economisch gezien niet te kunnen groeien;
2. De arbeidsmarkt in Zuid-Holland is versnipperd en werknemers stappen niet snel over naar andere sectoren en regio's. De veerkracht van de arbeidsmarkt neemt daarmee af doordat transities van werk naar werk onvoldoende plaatsvinden;
3. Zuid-Holland scoort slecht op het activeren van onbenut arbeidspotentieel: zowel niet werkende mensen als deeltijdwerkers;
4. Er is gebrek aan organiserend vermogen en uitvoeringskracht op provinciaal niveau. Dit belemmert Zuid-Holland om deze knelpunten aan te pakken

Door demografische ontwikkelingen – als gevolg van de vergrijzing wordt de arbeidsmarkt gekenmerkt door een grotere uitstroom van gepensioneerden dan een instroom van jongeren – houden de arbeidstekorten volgens experts de komende decennia aan. Hierdoor is de noodzaak om tot een meer wendbare en weerbare beroepsbevolking te komen, het potentieel beter te benutten en het organiserend vermogen te verbeteren alleen maar groter.

Motivering Provinciaal Belang

Gezien de economische dynamiek wordt het vermogen om snel in te spelen op de veranderingen die zich voordoen, mede bepalend voor de concurrentiekracht. Dat gold tot voor kort in de situatie waarin veel sectoren met oplopende tekorten werden geconfronteerd en dat geldt de komende periode waarin vanwege de transitieopgaven richting een duurzame, circulaire en digitale economie een aanzienlijk aantal werknemers naar een andere sector moet omzien. Beide aspecten, baanwisselingen en de opkomst van een nieuwe economie met nieuwe sectoren, vragen om een opleidingsstelsel dat in kan spelen op deze trends en ontwikkelen. Er ontstaat immers een vraag naar nieuwe en andere vaardigheden en competenties voor de 21e eeuw, waar scholing (publiek of privaat) een belangrijke rol bij heeft.

Niet alleen het onderwijs heeft hierbij een rol. Ook Rijk, gemeenten en het bedrijfsleven hebben verantwoordelijkheden om bij te dragen aan een goed functionerend ecosysteem waarin alle betrokken partijen vanuit hun rol en kracht een bijdrage leveren aan de voorliggende opgave. De provincie is daarbij een schaalgrootte die past om te komen tot een gerichte, gecoördineerde en gezamenlijke aanpak. De transities, die nieuwe vaardigheden en kennis vragen, vinden in de gehele provincie plaats, er is een tekort aan geschikte arbeidskrachten in diverse sectoren in de gehele provincie en de Zuid-Hollandse arbeidsmarkt werd gekenmerkt door talloze initiatieven zonder goede afstemming, waardoor het voor werkgevers en werknemers onoverzichtelijk is welk scholingsaanbod beschikbaar is en wat de kwaliteit daarvan is. Door op provinciaal niveau in te zetten op ontschotting en ontsnippering, worden de benodigde verbindingen gelegd en de kwaliteit van scholingstrajecten verhoogd.

Nadere uitwerking

Meer dan 100 partijen hebben het gezamenlijke belang onderkend en hebben onder de regie van de EBZ en de provincie medio 2019 hun handtekening gezet onder de HCA. Daarin zijn doelstellingen geformuleerd die nodig zijn om te komen tot die goed opgeleide beroepsbevolking en een veerkrachtige arbeidsmarkt waarin de aanwezige potentie optimaal wordt benut. Zaken die juist ook in veranderende economische tijden van cruciaal belang zijn.

F

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

4.2.3 Erfgoed verbindt

Wat wil de provincie bereiken?

Erfgoed is niet alleen belangrijk voor een besef van het verleden, maar geeft ook betekenis aan de samenleving van nu en de toekomst. De provincie wil de Zuid-Hollandse geschiedenis via erfgoedlijnen onder de aandacht brengen van (toekomstige) inwoners en bezoekers van Zuid-Holland.

Sinds 2012 maakt de provincie enkele belangrijke hoofdstukken uit de Zuid-Hollandse geschiedenis beter zichtbaar en beleefbaar door middel van zeven erfgoedlijnen. De (toekomstige) inwoners en bezoekers van Zuid-Holland kunnen hierdoor het erfgoed bezoeken en kennisnemen van de bijbehorende verhalen. Om de erfgoedlijnen voor iedereen beleefbaar te maken richt de provincie zich op inwoners en bezoekers in de volle breedte. De provincie wil partijen die een bijdrage kunnen en willen leveren aan het beschermen, beleven en benutten van het erfgoed rondom de erfgoedlijnen betrekken en verbinden. Erfgoedlijnen zorgen daarmee voor verbinding en participatie zoals opgenomen in het verdrag van Faro.

Omdat erfgoed de mens vertelt waar ze vandaan komt en wie zij is, vindt de provincie het belangrijk dat iedereen ook online toegang heeft tot Zuid-Hollandse archieven, erfgoedcollecties en verhalen.

Zuid-Hollands immaterieel erfgoed (cultuur die je ervaart, zoals gewoontes, verhalen en feesten) verbindt mensen en gemeenschappen van jong tot oud. De provincie vindt dit waardevol. De provincie vindt het belangrijk om de verantwoordelijkheid voor het levend en actueel houden van immaterieel erfgoed bij de gemeenschappen, groepen of individuen die het beoefenen zelf te houden, maar faciliteert en/of ondersteunt het immaterieel erfgoed wel.

Aanleiding

De provincie heeft in de Omgevingswet de wettelijke taak om haar erfgoed te beschermen. Er zijn 7 erfgoedlijnen die belangrijke hoofdstukken uit de geschiedenis van Zuid-Holland beleefbaar maken: de Neder-Germaanse Limes, Historisch Haringvliet, de Landgoederenzone, de Oude Hollandse Waterlinie, de Trekvaarten, de Atlantikwall en de Maritieme Industrie.

Daarnaast werden in 2012 de taken en middelen voor de restauratie van rijksmonumenten gedecentraliseerd naar de provincies. Reden hiervoor was dat provincies, vanwege hun rol in de ruimtelijke ordening, de restauratie van rijksmonumenten beter konden verbinden met gebiedsontwikkeling.

Met de erfgoedlijnen wordt hier uitvoering aan gegeven.

In lijn met de Faro-gedachte verschuift de focus van de waarde van het erfgoed zelf naar de betekenis van erfgoed voor de mens en erfgoedgemeenschappen. Met het beter zichtbaar en beleefbaar maken van de erfgoedlijnen, in samenwerking met meer dan 300 partners, werkt de provincie al in lijn met de Faro-gedachte.

~~Naast erfgoedlijnen wordt ook ingezet op immaterieel erfgoed en digitalisering van erfgoed. Ook hiervoor geldt dat dit uitgaat van de erfgoedgemeenschappen zelf en het erfgoed ontsluit voor zoveel mogelijk mensen.~~

Naast erfgoedlijnen wordt ook ingezet op immaterieel erfgoed en digitalisering van erfgoed. Ook hiervoor geldt dat dit uitgaat van de erfgoedgemeenschappen zelf en het erfgoed ontsluit voor zoveel mogelijk mensen.

Motivering Provinciaal Belang

Erfgoedlijnen

Herbestemming en restauratie van rijksmonumenten binnen de erfgoedlijnen draagt bij aan de beleving en benutting van het betreffende erfgoed.

Erfgoedlijnen zijn opgebouwd uit drie kenmerkende elementen:
- Een geografische structuur, zoals een rivier, een vaart, strandwallen of de kust die gemeentegrenzen overschrijdt;

- Een gezamenlijk verhaal dat de monumentale objecten met bovengenoemde geografische structuur verbindt. De erfgoedlijnen bestaan uit erfgoed (monumenten, objecten en collecties), landschap en water, verbeteren de kwaliteit van de leefomgeving en zijn aantrekkelijk voor recreanten en toeristen;
- Een open netwerk van belanghebbenden (overheden, private sector en maatschappelijk middenveld); de zogenaamde erfgoedtafels. Het ontwikkelen van de erfgoedlijnen kan de provincie namelijk niet alleen.

Iedere erfgoedlijn heeft een erfgoedtafel. Aan deze erfgoedtafels werken de betrokken partijen samen en wisselen zij kennis uit. Uit de synergie die zo ontstaat komen waardevolle projectvoorstellen naar boven, die bijdragen aan de ambities van de erfgoedlijn. Deze kunnen worden gehonoreerd met een subsidie vanuit de Subsidieregeling erfgoedlijnen.

Immaterieel erfgoed

De provincie vindt het belangrijk om de verantwoordelijkheid voor het levend en actueel houden van immaterieel erfgoed bij de gemeenschappen, groepen of individuen die het beoefenen zelf te houden. Immaterieel erfgoed omvat sociale gewoonten, voorstellingen, rituelen, tradities, uitdrukkingen, bijzondere kennis of vaardigheden die gemeenschappen en groepen (en soms zelfs individuen) erkennen als een vorm van cultureel erfgoed. Een bijzonder kenmerk is dat het wordt overgedragen van generatie op generatie en belangrijk is voor een gemeenschappelijke identiteit.

Immaterieel erfgoed verbindt gemeenschappen van jong tot oud. Het vormt onze identiteit, stimuleert creativiteit, versterkt sociale samenhang en verbindt verleden, heden en toekomst. Daarom faciliteert de provincie immaterieel erfgoed door ondersteuning van erfgoedgemeenschappen via Erfgoedhuis Zuid-Holland.

Digitalisering cultureel erfgoed

Omdat erfgoed de mens vertelt waar ze vandaan komen en wie zij is, is het belangrijk dat iedereen ook online toegang heeft tot archieven, erfgoedcollecties en verhalen.

Veel erfgoedorganisaties hebben erfgoed digitaal beschikbaar gemaakt. Al deze stukjes geschiedenis liggen verspreid over websites en platforms. De provincie steunt de aanpak om erfgoedinformatie te delen conform de Nationale strategie digitaal erfgoed. De provincie steunt datagedreven werken in de cultuursector en stimuleert digitaal burgerschap in de bibliotheken. Ook digitaliseert de provincie het eigen papieren archeologische collectie en zet de provincie in op het stimuleren het verbinden van archeologische data door vrijwilligers. De provinciale Cultuurhistorisch Atlas van Zuid-Holland is de basis voor de ontsluiting van informatie over het beschermd en onbeschermd erfgoed binnen de provincie. Om bij de tijd te blijven vernieuwen en verbeteren de provincie deze atlas.

G

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

7.1.1 Luchtkwaliteit en verminderen geurhinder

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie zet zich in om de luchtkwaliteit te bevorderen en geurhinder te beperken met als doel de gezondheidsschade aan mensen en de schade aan de natuur te reduceren. De provincie streeft ernaar om in 2030 de in 2019 geldende WHO-advieswaarden voor luchtkwaliteit te behalen. De advieswaarden van de WHO vragen om een halvering van de wettelijke grenswaarde voor fijnstof. Om deze advieswaarde te behalen wordt samengewerkt met andere partijen om ook aan de wettelijke Europese luchtkwaliteitseisen te voldoen.

Om de luchtkwaliteitsdoelen te behalen heeft de provincie met haar partners het Schone Lucht Akkoord gesloten. In het akkoord staan maatregelen ter verbetering van de luchtkwaliteit. Daarnaast worden provinciale maatregelen ter verbetering van luchtkwaliteit genomen en wordt het instrumentarium in het kader van Vergunningverlening toezicht en handhaving (VTH) ingezet. Zo draagt de provincie bij aan een gezonde woon- en leefomgeving.

Het geurhinderbeleid is bedoeld om de geurhinder door bedrijven onder provinciaal bevoegd gezag te beperken tot een acceptabel niveau.

Aanleiding

Voor verschillende stoffen in de lucht heeft de Europese Unie grenswaarden vastgesteld die zijn vertaald en vastgelegd in Nederlandse wetgeving. De Wereld Gezondheid Organisatie (WHO) heeft daarnaast advieswaarden voor de luchtkwaliteit vastgesteld die lager liggen dan de wettelijke grenswaarden.

~~Voor verschillende stoffen in de lucht heeft de Europese Unie grenswaarden vastgesteld die zijn vertaald en vastgelegd in Nederlandse wetgeving. De Wereld Gezondheid Organisatie (WHO) heeft daarnaast advieswaarden voor de luchtkwaliteit vastgesteld die lager liggen dan de wettelijke grenswaarden.~~

Het WHO heeft in 2021 geadviseerd de grenswaarden van luchtkwaliteit aan te scherpen. De Europese Unie herziet op dit moment de luchtkwaliteitsnormen vanwege gezondheid. De verwachting is dat deze meer in lijn komen met de nieuwe WHO-advieswaarden uit 2021 en per 2035 zullen gelden. De provincie loopt op het herzien van deze norm vooruit.

Motivering Provinciaal Belang

Bouw van nieuwe woningen zal naar verwachting steeds meer plaatsvinden in door luchtkwaliteit belaste gebieden. Daarnaast leidt de uitbreiding en verdichting van de woningbouw tot extra knelpunten in luchtkwaliteit en geur. De provincie ziet goede luchtkwaliteit en beperkte geurhinder als onderdelen van brede welvaart. De huidige luchtkwaliteit in Zuid-Holland leidt tot vervroegde sterfte en gezondheidsklachten. Met het behalen van de WHO-advieswaarden uit 2019 is volgens het RIVM een gemiddelde levensduurverlenging van 4 maanden mogelijk.

Het geurhinderbeleid werkt enerzijds door richting bedrijven onder provinciaal bevoegd gezag met Hoge Milieuhindercategorie (HMC-bedrijven), die met name te vinden zijn in de zeehavengebieden in de Rotterdamse Regio en de Drechtsteden. De ruimte voor HMC-bedrijven staat onder druk door de milieuzoneringen rond de oprukkende woningbouw. Gezien het belang van de HMC-bedrijven is de (milieu)ruimte voor dit type bedrijven van provinciaal belang. Uitgangspunt voor omgevingsplannen is het mogelijk maken van de hoogst mogelijke categorie op het bedrijventerrein. Anderzijds werkt het geurhinderbeleid door naar de vergunningverlening aan bedrijven waar de provincie het bevoegd gezag voor is en het acceptabel hinderniveau bepaalt.

Er is provinciaal geurbeleid opgesteld om een uniforme afweging per besluit waar geur een rol speelt, mogelijk te maken. De provincie gebruikt dit beleid bij vergunningverlening, toezicht en handhaving voor bedrijven waar zij bevoegd gezag voor is. Voor het havengebied (kerngebied Rijnmond) is apart beleid geformuleerd vanwege de verhoogde kans op het mengen van geuren (cumulatie).

Uitvoering van het smogbeleid en van het beleid rond Zeer Zorgwekkende Stoffen is een wettelijke taak van de provincie.

Nadere uitwerking

Luchtkwaliteit raakt diverse andere opgaven binnen de provincie en wordt integraal opgepakt met nadere thema's zoals energietransitie, mobiliteit, industrie, (binnen)vaart en havens en stikstofdepositie. In regionale samenwerkingsverbanden worden Zuid-Hollandse gemeenten ondersteund bij het opstellen van luchtkwaliteitsbeleid zoals onder andere bij het opstellen van een participatieproces en houtstookbeleid. Daarnaast wordt citizen science gestimuleerd.

Omdat benzeen schadelijk is voor de gezondheid heeft de provincie het ontgassen van benzeen en benzeen houdende stoffen door binnenvaartschepen verboden. De provincie werkt nauw samen met de rijksoverheid en het bedrijfsleven om het landelijke verbod zo spoedig mogelijk in te voeren.

Geurhinder - ofwel stank - wordt onder andere veroorzaakt door industriële activiteiten en veehouderij (megastallen). Geureffecten worden beperkt door het nemen van bronmaatregelen. Bij vergunningverlening wordt rekening gehouden met de milieubeslastende activiteit om geurhinder te beperken tot een acceptabel niveau. Door een acceptabel hinderniveau vast te stellen worden geurge-

voelige gebouwen beschermd tegen onacceptabele geurhinder. Daarnaast zijn er regels opgenomen met betrekking tot geurneutraliserende middelen.

Het industriële complex in de regio Rijnmond kent door de vele geurbronnen die dicht op elkaar zitten een complexere problematiek. Voor Rijnmond zijn er dan ook aanvullende beleidsregels vastgesteld gericht op lokale geuraanpak.

H

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

7.3 Klimaatbestendig Zuid-Holland, opgewassen tegen de effecten van klimaatverandering

Beperken maatschappelijke kosten door bodemdaling

De provincie zet zich in om klimaatverandering tegen te gaan. Ze werkt aan het verminderen van de CO2-uitstoot en bodemdaling in de Veenweidegebieden volgens de afspraken uit het Klimaatakkoord, onderdeel land- en landgebruik. In Veenweidegebieden moet 1 Mton CO2 worden bespaard in 2030. Het Zuid-Hollandse aandeel in de opgave wordt ingeschat op 21%, ofwel: 0,21 Mton. De provincie werkt hierbij samen met agrariërs, mede-overheden en maatschappelijke partijen in de veenweidegebieden via een gebiedsgerichte aanpak in het kader van het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied. Hierbij is zij zich ervan bewust dat de keuzes die ze maakt om bodemdaling te remmen, het watersysteem en landgebruik onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Ook is verdere kennisontwikkeling en beleidsvorming nodig. In overleg met de mede-overheden, maatschappelijke partijen, kennisinstituten en andere partijen werkt de provincie hieraan.

Klimaatadaptatie

Het klimaat verandert. Het wordt warmer, er is meer kans op een extreme regenbui, op een hittegolf en op een lange droge periode. De zeespiegel stijgt en als gevolg daarvan neemt de kans op een overstroming toe. Door lange droogte daalt de bodem. Zuid-Holland is kwetsbaar voor klimaatverandering door zijn ligging aan zee en door zijn lage ligging. De snelheid waarmee klimaatveranderingen zich manifesteren (extreme buien, droogte, hitte, zeespiegelstijging, bodemdaling) neemt nog altijd toe.

De provincie wil dat Zuid-Holland een fijne plek blijft om te werken, wonen en recreëren, ook als omstandigheden veranderen. Daarom neemt de provincie nu maatregelen om ons voor te bereiden op klimaatopgaven als weersextremen (hitte, droogte, wateroverlast, overstromingen), zeespiegelstijging en bodemdaling. Samen met waterschappen, gemeenten en het Rijk zorgt de provincie voor een klimaatbestendig en waterrobuust ingerichte provincie in 2050. Niet alleen om schade en overlast te beperken, maar ook vanuit haar ambitie te streven naar een gezonde, groene leefomgeving, een aantrekkelijk vestigingsklimaat, goede bereikbaarheid en een veerkrachtige innovatieve economie.

Technische verbeteringen

Bij de publicatie van de Omgevingsvisie Zuid-Holland naar het Digitaal Stelsel Omgevingswet is voor vet en cursief opmaak gebruikt die door voorleessoftware wordt opgevat als inhoudelijke nadruk. Daardoor worden delen van de tekst voorgelezen met een nadruk die niet is bedoeld, wat het document minder goed toegankelijk maakt voor mensen die de tekst laten voorlezen. Met deze technische verbetering wordt deze opmaak vervangen door opmaak die alleen de visuele weergave regelt. Voor de lezer op het scherm verandert er niets: vet blijft vet en cursief blijft cursief.

Omdat de verbetering de gehele tekst raakt, is zij niet als wijziging op onderdelen weer te geven en wordt de omgevingsvisie in zijn geheel opnieuw gepubliceerd. De tekst van de omgevingsvisie zelf blijft ongewijzigd; er wordt geen beleid gewijzigd, toegevoegd of geschrapt.

De technische verbeteringen worden geacht onderdeel te zijn van de Omgevingsvisie Zuid-Holland zoals die per 1 september 2026 is gepubliceerd in het Digitaal Stelsel Omgevingswet.